

۲۰۲۱/۰۱/۱۹

هاشم مهمند

بايدن او افغانستان

د ۲۰۲۱م کال د جنورۍ مياشتې پر شلمه په امريکا کې واک له ډونالډ ټرمپ څخه نوي منتخب جمهور ريس جو بايدن ته د خاصو مراسمو په لړ کې انتقالېږي. جو بايدن په امريکا او نړۍ کې يوه پېژندل شوې څېره ده. دی د اوباما د واکمنۍ په دواړو دورو کې د متحده ايالاتو مرستيال ولسمشر او تر هغه مخکې د امريکا په سنا يا مشرانو جرگه کې د سنا د بهرنيو اړيکو د کمېټې مشر و. ده د دغو ماموريتونو په جريان کې څو واري افغانستان ته هم سفرونه کړي دي او د افغانستان له سياستوالو او مشرانو سره له نژدې پېژندگلوې لري. خو افغاني سياسي کړۍ د ده له ليدنو څخه ښې خاطرې نه لري. علت يې له پاکستان څخه په اصطلاح د ده د «بدون چون و چرا» ملاتړ او افغانستان ته په کمه سترگه کتل دي.

ويل کېږي چه په يو مابنامنۍ مېلمستيا کې چه د ده په وياړ د پخواني جمهور ريس حامد کرزي له خوا ترتيب شوې وه، ښاغلي کرزي په خپله وينا کې د افغانستان په چارو کې د پاکستان له لاسوهنو څخه شکايت وکړ. د روايتونو له مخې د دې خبرې په غبرگون کې ښاغلي بايدن په ډېر عصبانيت سره وويل چه پنځوس افغانستانه د يو پاکستان سره برابر نه دي، ځکه پاکستان د متحده ايالاتو يو نژدې دوست او متحد هېواد دی. ده خپل دستمال وغورزاوه او په ډېر قهر سره له ضيافت څخه ووت.

ښاغلي بايدن له ښاغلي يونس قانوني سره چه هغه وخت د کورنيو چارو وزير و، همدا ډول قهرجن برخورد کړی و چه ويل کېږي علت يې يوه جمله وه چه ژباړن غلطه ترجمه کړې وه او بايدن وروسته بخښنه وغوښته.

اوس ښاغلی بايدن څلورم جمهور ريس دی چه په افغانستان کې د امريکا تر ټولو اوږدې جگړې د پای ته رسېدو لپاره بايد خپله ستراتيژي او اهدافو ته د رسېدو لارې چارې ولټوي او اعلان يې کړي. د يادولو وړ ده چه د افغانستان جگړې له هغه وخت سره چه ښاغلي بايدن د جمهور ريس مرستيال و، توپير موندلی او حالات نور هم سخت شوي دي.

خو د نوي منتخب جمهور ريس د بهرني سياست په لومړيتوبونو کې به د افغانستان جگړه شامله وي. د ښاغلي ټرمپ د واکمنۍ په کلونو کې د ۲۰۲۰م کال د فبرورۍ پر ۲۹مه په دوحه کې د امريکا او طالبانو ترمنځ د لاسليک شوي موافقې له مخې، امريکا ژمنه وکړه چه خپل د ځواکونو شمېر به لومړی له ۸۶۰۰ څخه ۴۵۰۰ ته او وروسته به دا شمېره ۲۵۰۰ عسکرو ته راکښته کړي او د ۲۰۲۱ ميلادي مياشتې تر پای پورې به خپل ټول

خو اکونه له افغانستان څخه وباسي. دا ژمني عملي هم شوي او اوس په افغانستان کې د امريکايي خو اکونو شمېر ۲۵۰۰ ته راکښته شوی دی چه دې اقدام هم په افغانستان، ناتو او حتی د امريکا په کانگرس کې اندېښني راپارولي دي.

د امريکايي خو اکونو د زيات شمېر کمېدل د افغانستان پر امنيتي وضعيت ناوړه اغېزه وکړه او طالبانو هم له دې حالت څخه ناوړه گټه واخيسته او د افغانانو ژوند يې له لويو ستونزو سره مخامخ کړ.

نن په سپينه ورځ د افغانستان پر روشنفکرانو، ژورنالستانو او د مدني ټولني پر فعالانو او مشرانو تروريستي بريدونه کيږي او په ټول هېواد کې سياسي مشرانو او عامو خلکو خپل باور او اطمینان د امريکا پر سياست له لاسه ورکړی دی. د ملگرو ملتونو په راپورونو، د امريکا د چارواکو په څرگندونو او د تحليلگرانو په تبصرو کې دا خبره په وضاحت سره را سربېره شوي ده چه طالبانو خپلې اړيکې د القاعده او نورو تروريستي ډلو سره نه دي قطع کړي. حقيقت هم دا دی چه د امريکا او طالبانو تر موافقي وروسته د طالبانو د جگړې په تاکتيک کې بدلون راغی او د مخامخ جگړې پر ځای يې اختطاف، انتحار او انفجار ته مخه کړه.

په تېرو څو مياشتو کې زموږ په زرهاوو وټونوال د همدا شان بريدونو په نتيجه کې شهيدان شول. د طالبانو دا تاکتيک هماغه د القاعده، داعش، بوکو حرام او نورو تروريستي ډلو تکتیک دی چه په عراق، سوريه، نایجريا او په نورو ځايونو کې ورڅخه کار اخيستل شوی، چه همدې ته «تروريزم» وايو.

له بلې خوا د افغانستان د امنيتي خو اکونو ستونزې دي. دا امنيتي خو اکونه اصلاحاتو ته اړتيا لري چه د بناغلي بايدن نوې اداره بايد پاملرنه ورته وکړي. همدا ستونزې د طالبانو د جرأت او تشويق باعث وگرځېد. طالبانو داسې وانگېرله چه د افغانستان د اردو او امنيتي قواوو سره د متحده ايالاتو د مرستې اندازه ډېره لږه شوي او کله چه امريکايي خو اکونه له افغانستان څخه ووځي دا خو اکونه به نور د مقاومت کولو توان له لاسه ورکړي او متلاشي به شي. له طالبانو سره په مذاکراتو کې د افغان حکومت د موقف د پياوړي کېدو لپاره دا حتمي او ضروري ده چه د هېواد له امنيتي خو اکونو سره هراړخيزه مرسته وشي.

د امريکا او طالبانو د موافقي پر اساس طالبانو ژمنه وکړه (خو عملي يې نه کړه) چه د القاعده او نورو تندلارو ډلو سره به خپلې اړيکې پرې کوي، امريکايي گټو ته به گواښ نه جوړوي، اوربند به کوي او د افغانستان له حکومت سره به د سولي خبرې پيلوي او نور... د همدې موافقي پر اساس هم د امريکا حکومت د افغانستان دولت تر فشار لاندې ونيو او يوجانبه سازشونو ته يې مجبوره کړ چه په همدې جمله کې د طالبانو د پنځه زره زيات بنديان بې له قيده او شرطه خوشي شول چه په دې توگه د طالبانو ليکي نورې هم پياوړي

شوي، ځکه د افغانستان د کورنيو چارو وزارت تاييد کړې چې ځيني دغه خوشي شوي طالبان بېرته د جگړې ډگرونو ته ستانه شوي دي.

طالبانو هم په مقابل کې پر امريکايي هدفونو بريدونه بند کړل او په دوحه کې د مذاکراتو مېز ته حاضر شول چې دا د ترمپ د ادارې يوه لاسته راوړنه بلل کېدای شي چې لږ تر لږه يې د سولې لپاره شرايط برابر کړل. دا د بايډن د ادارې د پاره يو ښه فرصت دی.

په افغانستان کې د امريکا پخوانی سفير جيمز بي. کنينگهم (James B. Cunningham) په يوه مقاله کې چې په وروستيو کې خپره شوې ده ليکي:

«د بايډن کاري تيم بايد په لوړ زغم او قوي ارادې سره دواړې لوري د يوې تلپاتې موافقې پر لوري وهڅوي او دې اوږدې جگړې ته د پای ټکی کنډېږدي. که دا کار په سمه توگه پرمخ ولاړ شي نو په افغانستان او سيمه کې به د متحده ايالاتو امنيتي گټې خوندي شي. که دا کار په ناسمه توگه وشي لکه تر اوسه چې شوی دی، دا به د دې باعث شي، چې ترورستان په افغانستان کې خپلې ريښې نورې هم ژورې کړي او افغانان به له بربريته ډکې راتلونکې سره مخامخ کړي.»

ښاغلی کنينگهم وړاندې ليکي چې د ښاغلي بايډن د بهرنيو چارو وزير توني بلينکن (Tony Blinken)، دفاع وزير لوييد آستين (Lloyd Austin) او د ملي امنيت سلاکار جیک سوليوان (Jake Sullivan) درې واړه دافغانستان په چارو کې د پراخې تجربې خاوندان دي او د يوې موافقې له لارې د جگړې د پای موندلو، تلپاتې سولې د ټينگېدو او په افغانستان کې د نړيوالو ترورستي فعاليتونو د مخنيوي په ارزښت ډېر ښه پوهېږي. د بايډن اداره بايد په دوحه کې د روانو خبرو د بهير ملاتړ وکړي او پرې نږدې چې له افغانستان څخه نور امريکايي ځواکونه وايستل شي.

د امريکا نوی تيم بايد په دوحه کې له طالبانو سره په خپلو خصوصي تماسونو کې پر دې ټينگار وکړي چې متحده ايالات په هېڅ توگه دا مکلفيت نه لري چې د تېرميلادي کال د فبرورۍ د ۲۹مې د موافقې پر اساس خپل ټول ځواکونه له افغانستان څخه وباسي مگر دا چې قناعت حاصل کړي چې طالبان د القاعده او نورو ترورستي ډلو په وړاندې خپلو ټولو ژمنو ته متعهد دي او په جدي توگه د سولې مذاکرات پر مخ وړي.

د ښاغلي کنينگهم په باور ښاغلی بايډن او د ده د ادارې لوړپوړي چارواکي بايد پاکستاني چارواکو ته هم روښانه کړي چې له متحده ايالاتو سره دوه اړخيزې ښې اړيکې درلودل او د دوو هېوادونو د پوځونو تر منځ د همکاريو بيا پيلول هغه وخت امکان لري چې د پاکستان اردو، د استخباراتو اداره يا (ISI) او ملکي چارواکي پر طالبانو له خپل اغېز څخه په موثره توگه استفاده وکړي چې له خشونت څخه لاس په سر شي او دا يقيني کړي چې طالبان حقيقتاً او په صداقت سره پر سياسي حل لارې د سلا کېدو لپاره مذاکرات پرمخ وړي.

خو پاکستان هیله من دی چه بناغلی بایډن د افغانستان په اړه د بناغلی دونالد ټرمپ سیاست پر مخ بوځي او له طالبانو سره د سولې د خبرو روان بهیر ته دوام ورکړي. د پاکستان صدراعظم عمران خان د ۲۰۲۰م کال په نوامبر میاشت کې وویل:

«هیله من یم چه بناغلی بایډن د افغانستان په اړه د بناغلی ټرمپ ستراتیجی ته ژمن پاتې شي. دا به د افغانستان په ارتباط د اسلام آباد له سیاست سره مطابقت ولري، په دې معنی چه د قدرت په راتلونکي جوړښت کې به طالبانو ته زیاته برخه ورکړل شي، د هندوستان حضور به په افغانستان کې کمزوری شي او د امریکایي ځواکونو د وتلو په نتیجه کې به په افغانستان کې یو باثباته سیاسي نظام منځ ته راشي.»

دې څرگندونو روښانه کړه چه د افغانستان په اړه د پاکستان په سیاست کې بدلون نه دی راغلی او هماغه د ستراتیژیک عمق سیاست پرمخ وړي او په دې لاره کې پر طالبانو تکیه لري. تېره میاشت د طالبانو د سیاسي دفتر مشر ملا عبدالغني برادر د پاکستان په کراچی کې طالب ځوانانو ته په وینا کې اعتراف وکړ چه د طالبانو ټول مشران په پاکستان کې اوسي او د دوی زخمیان په پاکستانی روغتونونو کې معالجه کېږي.

دا البته له کلونو راهیسي ټولو ته روښانه ده چه د طالبانو تر شا د پاکستان پوځي استخبارات یا آی اس آی دي چه جنگیالیو ته یې په پاکستان کې د ژوند، روزني او په افغانستان کې د جگړې لپاره پوځي امکانات برابرکړي دي او په سیاسي او ډیپلوماتیکو برخو کې یې ملاتړ کوي.

د بایډن ادارې ته د بناغلی کنینگهم دا سپارښتنې چه ما یې پورته یو څو برخې راواخیستي ډېرې د پام وړ دي او هیله لرم چه د بایډن اداره دغو سپارښتونو ته خاصه پاملرنه وکړي. خو بناغلی بایډن تر اوسه د افغانستان په اړه خپله ستراتیژي نه ده اعلان کړې او د ده د نژدې کسانو په غیر هېڅوک لا په دقیقه توگه نه پوهیږي چه د افغانستان په اړه د ده د ادارې چلند به څه ډول وي. خو په افغانستان کې له ۴۰ کلونو راهیسي جگړه روانه ده. د هېواد په میلیونو خلک ووژل شول او لا هم هره ورځ ووژل کېږي. امریکا د نړۍ د ستر دیموکراتیک هېواد په توگه او د بناغلی بایډن اداره په خاصه توگه دا اخلاقي مکلفیت لري چه له افغان اولس سره د سولې د لوی ارمان په رسېدو کې مرسته وکړي.

هاشم مهمند